

Csillagos estéken nem fekszek le korán. Egy hosszú fenyőfalóca van az ajtóm mellett. Arra dőlök le és nézem a csillagokat.

A csillagos ég mindig érdekes látvány. Isten erejének kitárt világa. Tudós emberek abroszt rajzoltak róla, és azt mondták, ennek a csillagnak ez meg ez a neve. Bánja is az a csillag, akár Jupiternek, akár Plutónak hívják ideleln. Hallgat és ragyog és titok marad. Az ég milliárd meg milliárd fényes titokkal van tele. Kinek az országa az a sok világ? Minek van? Vajon, ha meghalunk, melyikben folytatjuk az életet? melyikben?

150 éve született Gárdonyi Géza

A falusi estét leíró kis életkép 1897-ben íródott, alig több, mint egy évszázaddal ezelőtt, mégis, mintha egy egészen másik világról szólna, mint a mai. 1897-ben még nem létezett fényszennyezés, az éjszakákat a csillagfény világította meg, és különösen nagy becsülete volt a holdvilágnak – mint első számú közvilágítási fényforrásnak. De minek is ide közvilágítás? Hiszen rendes ember sötétedés után már nem jár az utcán, aki meg rosszban sántikál, arra Vida Imre községi bakter ügyel.

Az Este című írásban Gárdonyi Géza saját élményeit írja meg, hiszen hosszú éveig volt falusi tanító. Az író a csillagok világa iránt is érdeklődött – mintha a Plútó felfedezését is megsejtené az Estében. Kifaggatja a falu bakterét, milyen csillagokat ismer, és miről nevezetesek azok a csillagok. Meglehet, Gárdonyi hozzátéveszi a maga csillagászati olvasmányait is a Vida Imre tudományához, de ez nem fontos. A csillagos falusi este hangulata a fontos! Gárdonyi ma is igen népszerű. A 2005-ös A Nagy Könyv című játékban az Egri csillagok lett a legnépszerűbb magyar könyv az olvasók szavazatai alapján.

Ez év januárjában kapta a 2003 GG jelzésű kisbolygó a (147421) Gárdonyi hivatalos elnevezést – Sármeckzy Krisztián fedezte fel az égitestet 2003. április 1-jén. Habár az író monogramja miatt esett a választás az ideglenes jelölésben GG betűket tartalmazó aszteroidára, külön öröm, hogy a hivatalos elnevezésre épp a Gárdonyi-évforduló évében került sor.

A bakterom rákönyököl a kerítésemre, és elmagyarázza nekem, hogy melyik csillagkép kicsoda ott a magasság országában.

– Az a hét csillagos, az a Göncöl táltsos szekere. Azon mennek a lelkek a mennyországba. Az a fehér hosszú, az a Tündérek útja. Azon járnak le meg föl a tündérek. Az a pislogó mécs a Tévelygő juhász, aki nem találja a nyáját. Amott a sok fényes apró csillag a Paradicsomkert. Fölvitte a Jóisten, hogy az emberek be ne lopódzzanak. Az az erős fényű, mozdulatlan csillag, az az Istenszeme. Éjjel is néz. Meglátja a tolvajt. Az Aranyszemű csillag megint más valami. Azzal egy angyal néz, vagy Szűz Mária, ki tudná ezt jobban?

Azt azonban tisztára meg lehet mondani, hogy hol van a Mennysország határa meg a Mennysország kapuja. Vak, aki azokat nem látja. Ha meghalunk, ott kell bemenni, azon a kapun, és ott lehet lenézni, azon az ablakon. De hát tenger csillag vagy, hat pap se tudná annak mindnek a nevét. A többi titok marad, csak annyi bizonyos, hogy akkor látjuk meg közelről, amikor befogják a szemünket.

Az óramutató vagy innen van a tízen, vagy túl vagy rajta. Mindegy az Vida Imrének. Fölbballag nyugalmasan a falu dombjára, és ott elbőgi szép értelmesen:

Tízét ütött mán az óra.

Elmégy az nyugodalomra.

Nincs fölírva homlokodra:

Mire vérradsz föl holnapra.

Azzal ő maga is hazabandukol lefeküdni. Minek is maradna fenn! Lopni más ügyse lop. Aki alszik, ügyse hallja a kiáltást. Aki meg nem alszik és kíváncsi, hogy hány is az óra, hát keljen fel és nézze meg.

Gárdonyi Géza

A XIII. Miskolci Csillagparty

2013. május 11-én – immár hagyományosan – Miskolc Város Ünnepeén rendeztük meg éves távcsöves bemutatónkát, a XIII. Miskolci Csillagparty-t. A szervezők – a Dr. Szabó Gyula Bemutató Csillagvizsgáló, az MCSE Miskolci Csoportja, a Miskolci AmatőrCsillagászok Észlelő Köre Egyesület és az Androméda Csillagvizsgáló Egyesület – távcsövekkel kitélepülnek Miskolc belvárosába, a Szent István térre, és az érdeklődők részére távcsöves bemutatót tartanak.

A program 20:30-ra lett meghirdetve, melyet a helyi média is leközlött. Sajnos szokásos helyünkön egy koncert zajlott, ezért a szobor mögötti füves területen állítottuk fel távcsöveinket. De így is a keleti, déli és nyugati, valamint az északi égbolt egy része megfigyelhető volt. Már a hivatalos programkezdet előtt elkezdtek gyülekezni az érdeklődők. Sokan célzottan kerestek minket.

Négy műszerrel – egy Meade és egy Zeiss akromáttal, egy Dobsonnal és egy Makszutov-Cassegrain-távcsövel – mutattuk meg az érdeklődőknek az aktuális égi látványosságokat. A bemutatót az éppen lenyugvás előtt levő Jupiterrel kezdtük. Sokan rácsodálkoztak a négy Galilei-holdra, és örömmel konstatálták, ha a Jupiteren meglátták a sötét felhőcsíkokat. Ezután következett az égbolt átellenes, keleti oldalán a Szaturnusz. Évről évre érdekes azt látni, amikor az emberek a távcsöbe belenézve gyönyörködnek a bolygó gyűrűrendszerében. Sokan megjegyzik, hogy valóban olyan, mint amiket képeken látnak.

Legtöbbjüknek nagyobb élményt ad, hogy saját szemükkel, a távcsöbe nézve pillantják meg ezeket az égitesteket, mint amikor egy-egy fotón az Interneten nézik azokat meg.

A Szaturnusz után következett az M13 gömbhalmaz és a Perseus-ikerhalmaz. Természetesen a belváros nagy fényszennyezése miatt ezek az objektumok kevésbé látványosak, mint a Jupiter vagy a Szaturnusz.

Aki csak tehet, gyermekét is elhozta a távcsöves bemutatóra. A gyerekeknek mindig különleges élmény, amikor a távcsöbe belenéznek. Vannak közülük, akik felkészülve jönnek el egy-egy ilyen bemutatóra, és tudják azt, hogy mit is látnak. Vannak – gyerekek és felnőttek egyaránt –, akik viszont szinte semmit nem tudnak, nekik is mindig elhangzik egy kis ismertető az égitestekről.

A Csillagparty 22:30-ig tartott. Elejétől a végéig derült időben, mintegy 150 érdeklődőnek mutattuk meg az égbolt látványosabb aktuális égitesteit. Jövőre szeretnénk folytatni a hagyományt és újból megrendezni a Miskolci Csillagparty-t.

Sajnos az Androméda Csillagvizsgáló Egyesület ebben az évben nem tudott jelen lenni a bemutatón. Reméljük, hogy jövőre újból együtt tarthatjuk meg ezt a rendezvényt.

Leitner Zsolt

Sötét eget az Alföld szívében

Ki ne ismerné a Zselic csillagos egét? Ki ne ismerné a Hortobágy sötét, fekete égboltját? Vagy a Mátra sötéten fekvő csúcsait, völgyeit? De vajon az Alföld milyen lehetőségeket tartogathat a sötét ég iránt vágyakozó amatőr számára? A Körös-Maros Nemzeti Parkon belül, a Békés megyei Dévaványa határától légvonalban 6,9 km-re fekszik a Réhelyi Látogatóközpont. Fő tevékenysége Közép-Európa legnagyobb madárfajának, a tüzöknek ismertetése, védelme, de sok más állatfaj is található itt, köztük jó pár hungarikum is, mint pl. a magyar szürkemarha, valamint bivalyfélék.

2012 őszén volt egy csillagászati este előadással, távcsöves bemutatóval. Nyikos Mihály barátommal részt vettünk ezen az estén. Az előadáson szó volt a fényszennyezés káros hatásairól mind az élővilágban, mind a csillagászatban. Előadás után távcsöves bemutató volt (lett volna), de sajnos a felhőzet ezt meggátolta. Ahogy álltam ott, csak bámultam a koromsötétbe, szinte semmi fény nem volt. A sötétség birtoka ez. Agyamban csak úgy jártak a fogaskerekek, hogy milyen jó is lenne itt összehozni egy közös észlelőhétvégét, vagy csak úgy spontán kimerészkedni észlelni. A fűben tücskök ciripeltek, békák kuruttyoltak, a távolban kuvik hangja hallatszott. Elkezdődött az éjszakai nyüzsgés.

A központvezető (Szélné Katalin) felkért, hogy segítsék a távcsövásárlásban. A választás egy 250/1200-as, klasszikus Skywatcher Dobsonra esett. Az idei tél – enyhén szólva is – kellemetlen időjárása megakadályozta a távcső munkába állítását, így erre csak április elején került sor. Egyik este izgatottan ültem motorra, gyermekem zsongás vette át rajtam az uralmat, arra gondolva milyen szépeket fogunk mi ma este észlelni. A távcső összeszerelése után gyors justrózással, majd égboltpróba. A Nap még le sem nyugodott, de a Jupitert szinte azonnal sikerült megtalálni. Túéles képet nem igazán lehet elérni, erős szcintilláció volt jelen a légkörben, de látszott, hogy a távcső remekül teljesít. Ahogy sötétedett, egyre-másra tűntek elő a csilla-

gok, elsőnek a Szíriusz, Capella, Castor, Pollux, Arcturus, majd szinte követhetetlenül a halványabbak. Sajnos időhiány miatt tovább nem bírtunk maradni, de gyorsan felmértem a területet. A horizont tökéletes, szinte teljesen körpanorámás, csupán a távoli erdők takarnak ki az égből talán 1 fokot.

A Réhelyi Látogatóközpont új, 254/1200-as Dobson-távcsöve a központ szakemberei és e cikk írójának társaságában

Hazafelé tartva, félúton megálltam a motorral. Megigézve bámultam a csillagos égboltot, a telihold erősen fénylett a délkeleti égbolton. Fejem fölött a Göncölszekér, nyugaton az erősen süllyedő Jupiter, délnyugaton a horizont fölött fél fokkal a Szíriusz fénye. Északon a Tejút meglehetősen könnyedén látszott a Hold fénye ellenére. Ilyen égbolt még otthonról sem adatik meg, pedig én kisváros külterületén lakom, ahol kevés a fény. De ez...! Ez csodálatos! Azt hiszem, ide sűrűn el fogok látogatni, távcsövezni a sötét égbolt alól.

Kívánom mindenkinek, hogy aki csak tud, jöjjön el, észleljen egy jót az Alföld sötét égboltja alól! Szállás van a látogatóközpontban, az élővilág rengeteg nappali látóvilágát kínálja, és tanösvény csábít kirándulásra. Szórakozás, jó levegő, kiváló égbolt. Kell ennél több?

Tóth János

Csillagászat Napja az 1000 éves sólyi templom mellett

Sóly egy 480 lelket számláló kistelepülés Veszprém és Várpalota között félúton, a 8-as számú főút mellett, légvonalban néhány kilométerre a balatonfűzfői csillagvizsgálótól északra.

Egy hatalmas geológiai törésvonal osztja két részre a térséget, melyben a bővizű Séd patak vonzotta ősidők óta letelepedésre az embereket. A település fő vonzereje a szép tájon kívül a templom. Első írásos említése 1002-ben történt. A magyar történelem egyik legnagyobb sorsfordító eseményéhez köthető I. Szent István rendelete.

A Csillagászat Napját április 20-án tartottuk. A templom melletti kultúrházban 19 órakor egy félórás vetítéssel egybekötött előadással kezdtük. Ebből megtudhatták az érdeklődők, hogy Napunk hol helyezkedik el galaxisunkban, majd ezt követően megismerkedhettek a Naprendszerrel. 20 órától az 1000 éves Sólyi Templomért Alapítvány által vásárolt 30 cm-es Dobson-távcsövel célba vettük a Holdat. Az átlátszóság elég gyenge volt. A Jupiter észlelését a világos mellett a nyugati égbolton jelen levő felhők is akadályozták.

Néhányan az erre sétálók is csatlakoztak hozzánk, és rácsodálkoztak égi kísérőnkre. Mire besötétedett, a felhők közül csak néha bukkant ki a Hold, így a bemutató befejeződött. Összesen 16–18 érdeklődő, többségében gyermek vett részt a programban. Többen jelezték, hogy máskor is szívesen belenéznének a távcsőbe. Ennek az időjárásnak kívül nem lesz más akadálya!

Regénye Csaba

Járdacsillagászati vizsga a Polarisban

A távcsöves bemutásokat végzők munkájának segítésére ez év elején járdacsillagászati tanfolyamot indítottunk a Polarisban. A havonta egy alkalommal tartott foglalkozásokon elméleti és gyakorlati ismereteket sajátíthattak el az érdeklődők. Egy alkalommal ellátogattunk az ELTE Csillagászati Tanszék planetáriumába, ahol Dobos Vera (korábbi Polaris-szakkörös) kalauzolt bennünket. Különösen hasznos volt Dr. Harmatta János előadása, amelyben a távcsöves bemutatók pszichológiai vonatkozásait ismertette a hallgatósággal.

Oldott hangulatban folyik a vizsga gyakorlati része a Polaris-teraszon. Háttal Molnár Péter és Hannák Judit vizsgázatók, jobbra Nagy Tibor vizsgázó járdacsillagász

A résztvevők számára június 29-én tartottunk vizsgát a Polarisban. Bense Károly, Csoknyai Attila, Mártha Zoltán, Nagy Tibor és Szalma Zsolt tett sikeres vizsgát a járdacsillagászati tudnivalókból. Ők immár „okleveles járdacsillagászok”!

Mzs